

Rituály ve sportu

ALEŠ SEKOT

Problematika ritualizovaného chování a jednání je objektem soustředěného výzkumu v sociálních vědách, a to jak z pohledu antropologického, tak ze zorného úhlu sociologie, psychologie, etnologie a dalších disciplin. Badatelský zájem o tuto problematiku je akcentován zejména v kontextu výzkumu kolektivních a organizovaných forem sociálního života. Právě v jejich rámci se rituály jako kolektivní formy chování založené na tradičních nebo vnucených pravidlech stávají významnou složkou obyčejů, obřadnosti, ceremonií, kultu, pověr a symbolů. Rituál vzniká jako reakce jednajících osob na situace rozhodování nebo strachu, přičemž pro svou identickou opakovatelnost funguje jako stabilizátor chování. Je nástrojem, pomocí něhož dané společenství udržuje a upevňuje své normativní uspořádání a organizaci, resp. představuje komunikativní strukturu náboženského kultu. Můžeme souhlasit i s názorem, že rituály náležejí k nejmotivnějším epizodám lidského života.

Rituál tedy, jako výrazná forma individuálního nebo kolektivního způsobu chování, který je standardizován, tedy založen na vnucených nebo tradičních pravidlech, vystupuje jako posvátný obyčej. Konceptuálně jde i označení určitého druhu nutkavě neurotických činností spojených s pověrou či absencí čistě racionálního jednání. Rituály lze popsat jako vysoce strukturované a standardizované chování obdařené specifickým symbolickým významem. Ve vyspělých společnostech jde zpravidla o tzv. rituální setkávání, jehož obsahem je snaha představit se druhým v silně idealizované podobě s cílem potvrdit nároky na výjimečnost společenské pozice. Jejich funkcí bývá zpravidla obrana společně jednajících jedinců vůči vnějšímu ohrožení, posílení stávajících osvědčených norem či praktik a na půdě sportu zejména oslavné „ceremoniální vyjádření“ úspěšnosti, superiority, výjimečnosti, úcty. Bývají i součástí procesu překonávání nejistoty v rizikových situacích ve smyslu posílení pocitu bezpečí. Antropologové zpravidla vymezují rituál jako chování aktivované setkáním s vysoce riskantními situacemi ve smyslu fyzického ohrožení či obavy před neúspěchem v různých formách lidských aktivit. Rituálům bývá přisuzována funkce účinné sociální kontroly schopností vyvolávat žádoucí postoje a motivace, navozovat stav přirozené empatie a vstřícné komunikace.

Struktura rituálů je formována přesně vymezenou posloupností opakujících se postupů a jednání, resp. obřadů kultovní povahy v případě náboženských systémů. V některých případech se rituály prolínají s magickými praktikami, pověrami a s oblastí nejasně specifikovaných psychologických a emočních faktorů. Ze sociologického hlediska pak rituály plní integrační funkci v daném společenství, na což správně upozornil v počátcích fungování sociologie již její významný představitel *E. Durkheim*. Nověji se připomíná, že rituály nepodporují pouze tradiční systém hodnot, ale navíc jsou výrazem kulturní změny,

kulturní rozmanitosti. V tomto ohledu jsou pak rituály svou rozrůzněností reflexí specifík daného kulturního prostředí, v jehož rámci probíhají dílčí či zásadní sociokulturní změny. Stejně tak platí, že rozmanitost rituálů je výrazem rozmanitosti forem sociální koexistence.

Americký unitářský pastor, esejista a spisovatel, moudrý glosátor života *Robert Fulghum* na základě dlouholeté pastorační práce správně konstatuje, že rituály jsou jedním z projevů nelhostejného přístupu k životu. Jsou výslednicí chování a postojů krystalizujících z různých stadií života, různého věku a různé zkušenosti. Jsou prostředníkem transformace věcí všedních ve věci hodnotově významné, respektované, posvátné. Mohou svou povahou nabývat podobu veřejně prezentovaných modelů chování nebo je lze praktikovat spíše v hájemství soukromí či se stát součástí nejniternějších utajovaných životních praktik důležitých momentů osobního života. V různých kontextech geneze svého vzniku se vyvíjejí spontánně anebo se stávají jasně ustálenou formou individuálního či kolektivního způsobu chování. V průběhu času se také mohou vyvíjet, proměňovat, posilovat či oslabovat. A nejen na půdě sportu jsou rituály výrazem výjimečnosti, mimořádnosti, posvátnosti okamžiku, neslučitelného se spěchem a prvoplánovou ctižádostivostí. Přitom máme v patnosti, že neustále opakované vzorce chování jsou základním stavebním kamenem každého dne, týdne, roku, období, života, když „osobní zvyky“ přispívají k řádu žití jako zdroji pocitu bezpečí a smysluplnosti. A co víc – mnohdy kýžený pocit bezpečí a jistoty posilujeme nošením talismanů a amuletů, od kterých očekáváme blahodárny účinek či ochranu před nežádoucími jevy. Obřadové rituály jsou pak výrazem utvrzování sama sebe prostřednictvím sdružení s ostatními, jsou projevem příslušnosti k důležité komunitě, sociologicky vzato k sounáležitosti s referenční skupinou hodnotového sdílení, kdy pak rituály stvrzují vlastní důležitost a sebeidentitu, např. pevně sepětí s týmem, sportovním odvětvím, světem sportu obecně.

Rituály jsou zpravidla silně emotivně formulované a formované. Jsou připůsobeny lidským potřebám a nemají se účelově „uspěchat“. Jsou výrazem respektu před významem daného okamžiku či situace. Aniž si to vždy uvědomujeme, rituály mají význam v životě každého jedince. Jejich smysl se totiž aktualizuje ve chvílích nejistoty, ztráty životní rovnováhy. Přispívají k uhlazování zejména mezích životních okamžiků či situací, kdy se ve svém člověčenství cítíme být spíše slabí a osamocení. A také přispívají k nádherným okamžikům oslavy života a radosti.

Vymezení moderního sportu jako „neutilitární fyzické soutěže“ nás přibližuje k tématu členění rituálů. Z tohoto zorného úhlu je souhrnně možné obecně vymežit rituály:

- opakující se,
- stylizované – spíše formální než spontánní,
- následné – proces navazujících rituálních praktik,
- výjimečné – vzdálené od běžných rituálních praktik,
- účinné – spojené s vírou vysoké míry účinnosti ovlivnit danou situaci,

- oslavné – výraz úspěšnosti a nadřazenosti určitého společenství,
- respektující – ilustrující vztahy nadřazenosti a podřazenosti.

Rituály ve všech svých formách byly postupem času transformovány z tradiční společnosti do řádu moderní a postmoderní společnosti. Tedy z původně náboženských kořenů do podoby občanských forem a vzájemných mezilidských vztahů. Transformace tradičního náboženství do jeho modernizovaných necírkevních forem tak přinesla i ideu „občanského náboženství“, aktualizující tezi o vrcholovém diváckém sportu jako substituci náboženství. Původní zformalizované náboženské rituály se stávaly postupně „civilnějšími“, méně okázalými. Bůh či božstva nahradily lidské bytosti. Vznikají nové kulturní a sociální rituály vyrůstající zpravidla z touhy zajistit si oporu či podporu v krizových mezních životních situacích, zajištění jistoty bytí. Předmětem moderní adorace se stávají osobní kvality, povaha, talent, verbální a neverbální projevy, životní styl. Zejména ti, kteří vzhledem k vlastní „malosti“ hledají životní vzory, jsou náchylní k adoraci personifikovaných božstev. Sport, jako dynamický sociálně kulturní fenomén, se tak stává úrodnou půdou pro existenci zbožňovaných medializovaných ikon a rituálů tam, kde prim hraje výkon, vítězství, odměna, obdiv. Tam, kde je třeba napřít veškeré prostředky k dosažení jinde a jinak nedostupné společenské pozice, včetně těch zjevně iracionálních – tedy rituálů.

Rituál, zejména v tak exaktně výkonově charakteristickém fenoménu, jakým je sport, je silně prostupován rysy pověřivosti, tedy iracionality či neslučitelnosti s vědeckým racionálním jednáním. Barvitá a mediálně stále přitažlivější aréna sportu dnes stále více upozorňuje na rituály zejména na půdě vrcholového elitního sportu, a to v situacích, kdy se sportovec čelící důležitému sportovnímu výkonu, utkání či soutěži uchyluje k rituálním praktikám ve snaze překonat napětí či strach z osobního selhání či ze soupeře na cestě úporné snahy zvítězit či dosáhnout kýženého výkonu za každou cenu. Lze předpokládat, že tendence praktikování rituálů se aktualizuje zejména v případech osobní nejistoty a zvýšeného významu utkání či soutěže. Primárně lze psychologickou tenzi považovat za důležitý zprostředkující činitel nejistoty a následných rituálních praktik. Navíc sportovní výkon praktikovaný pod dohledem vnějších pozorovatelů může generovat vyšší míru rituálních praktik. Koučci, trenéři, žurnalisté, masová média obecně, spoluhráči a diváci jsou tedy kulisou, která se zřejmě v jisté nezanedbatelné míře podílí na genezi fenoménu rituálu ve vrcholovém sportu.

Rituály založené na pověře, tedy rituály symptomatické pro svět sportu, lze charakterizovat obdobně jako rituály obecné. Zejména opakujícím se, neobvyklým a neměnným chováním, chápaným svými praktikujícími aktéry jako pozitivní faktor dosahování vlastních cílů vzdor skutečnosti neexistence kauzality takového jednání na jedné straně a jeho výsledku na straně druhé. Navíc se i sportovní rituály liší od běžného (racionálního) chování specifickým důrazem na jeho speciální, magický význam. Rituály fungují v individuálních

i kolektivních sportech, a to jak v přípravných fázích utkání a během sportovního výkonu, tak v průběhu sociálních událostí po ukončení sportovního klání. Rituál tak funguje jako prostředek skupinové afirmace, vzájemné solidarity a týmové loajality.

Rituály na půdě sportu úzce souvisejí s procesem přípravy na utkání, soutěž, sportovní výkon. Přitom v některých případech lze jen těžko rozlišit hranici mezi pověrou prostoupeným rituálem a užitečnou smysluplnou přípravou. Většina rituálních forem chování sportovců však jasně naznačuje nefunkčnost z hlediska efektivní přípravy, i když z psychologického hlediska však subjektivně vzato svoji roli sehrávají. Je nepochybné, že řada sportovců je pověřivých a uchyluje se k rituálním praktikám z obdobných důvodů, pro které jiní propadají užívání drog či praktikují náboženské rituály: zmírnit psychické napětí, přesvědčit sám sebe o předvídatelnosti a výsledku soutěžního klání, upevnit pocit schopnosti být úspěšný a vítězit, vytěsnit obavy z neznámého.

Již samotné významné sportovní události bývají považovány za rituální záležitost. Z čistě religionistického hlediska starověké olympijské soutěže byly zasvěceny bohům. Mayové ve Střední Americe sportovní stadiony budovali jakou součást chrámových komplexů sloužících k božské adoraci. I současné významné sportovní události jsou některými sociology přirovnávány k náboženským akcím. Populární americká Super Bowl tak evokuje nové dimenze sociálního života. Profesionální fotbalové zápasy svou pompézností, extatickým masovým diváckým nadšením, zbožšťováním předních hráčů, identifikací s národem a praktikováním diváckých rituálů tak reflektují novou formu vztahu společnosti a sportu. V americkém kontextu se zejména v sedmdesátých letech hovořilo o sportu jako formě šíření občanského náboženství nebo o sportu jako lidovém náboženství.

Je to právě vrcholový výkonnostní sport, svou směsicí sportovních dovedností a náhodných okolností, který vytváří prostor pro iluzi možností spoluvlivňovat výsledky sportovního klání cestou rituálního chování. Lidé právě v situacích přípravy na důležitý sportovní výkon, kdy se aktualizuje subjektivní síla aktuální výkonnosti a objektivní okolnosti vnějšího prostředí, mají tendenci „ovlivnit“ stav věcí pověrečným chováním formou rituálů. Je proto důležité ověřit exaktně, za jakých okolností a v kterých případech se zejména aktualizuje praxe sportovních rituálů, kdy sportovci či diváci udělují rituálům zvýšený význam. Lze přitom vyslovit předpoklad, že jde předně o situaci nejistoty, kdy výsledek, kterému je přikládán velký význam, je nejistý. Přitom do hry zpravidla jako významný činitel vstupuje faktor prostředí, které se na existenci, genezi či povaze sportovních rituálů nepochybně výrazně spolupodílí.

Vrcholový sport je rámován logikou „vítězství versus prohra“, tedy situací, kdy úporná snaha „zvnějšku“ zasáhnout do „výstupu“ je silně aktualizována. Obava, nejistota či úzkost tento fakt významně posilují. Pokud výsledek sportovního klání je považován za nedůležitý či „jistý“, pak pocit relaxace tlumí napětí a neotevřívá široké pole pro rituální praktiky. Čím vyšší úlohu hrají externí podmínky – připravenost soupeřů, náhoda, „osud“, divácká kulisa – tím

silněji je aktualizována praxe sportovních rituálů. Tuto hypotézu je však třeba exaktně výzkumně testovat.

V kontextu našeho tématu můžeme vyslovit hypotézu:

1. Silná obava před sportovním soupeřem či protihráči zvyšuje pravděpodobnost a význam rituálů.
2. Existence a význam rituálů je přímo úměrný významu sportovního klání či sportovnímu výkonu.
3. Praxe sportovních rituálů je dále posilována barvitostí a spektakulárností vnějšího prostředí.
4. Psychologická tenze před sportovním kláním navozuje tendenci k praxi sportovních rituálů.

Fenomén sportovních rituálů zasahuje nepochybně v odlišné míře v konkrétních situačních kontextech různá sportovní odvětví. V našem kontextu se – z hlediska divácké popularity, mediálního zájmu a samotné role rituálů pro další výzkum aktualizují zejména fotbal, lední hokej a basketbal z kolektivních sportů a lehká atletika a vodčství jako individuální sporty. Přitom je zájem upřen na vrcholové úrovni těchto sportů, protože právě zde jsou vytvářeny podmínky pro vznik a fungování rituálů (stávající nepočtené zahraniční výzkumy uvádějí až 80% výskyt rituálů u vrcholových sportovců). Přitom formy rituálů oscilují od lpění na určitém typu obuvi, rigorózní formy konzumace určitého jídla před utkáním, nalepení žvýkací gumy na určitou část hrací plochy přes specifickou organizaci trasy cesty z domova na stadion, užívání různých číslic (zejména 13 a 7), libání dresu, používání výhradně jedné barvy tkaniček sportovní obuvi, kouření jedné cigarety ráno před utkáním až po přesné a neměnné pořadí nástupu jednotlivých borců na hrací plochu či „ochutnávku“ vody u veslařů a kanoistů nebo výměnu zdravotních ponožek těsně před rozhodujícím sportovním výkonem. Přitom dosažitelné výsledky sporadických výzkumů nenaznačují výrazně rozdíly frekvence rituálních praktik v dimenzích srovnání divácky populárních sportů jako jsou míčové hry či lední hokej. V americkém kontextu je nejvíce rituálními předsudečnými praktikami poznamenán na půdě sportu baseball. Má se za to, že patří k nejstarším a hráčsky a divácky vysoce zlidovělým sportům. Baseballoví hráči tradičně nepatří k vzdělanějším společenským vrstvám a idea otisknout baseballovou pátku do zahřátého ručníku ve jménu úspěšného herního výsledku je tak považována za mnohem účinnější než zaujetí správné herní pozice; snaha vynutit si štěstí při hře je stará již celá století. Včetně pověrečného rituálu neprat ponožky použité při úspěšném zápase. V tomto sportu také existuje nejvíce rituálních praktik stran dresů a oblečení. K nejpověrečivějším jsou dále považováni hráči ledního hokeje – zejména brankáři. Golfovní hráči mají své rituály stran oblečení – zejména barev. Boxeři mají své rituální pověrečné praktiky zejména těsně před zápasem, někteří automobiloví závodníci se obávají řídit zelený vůz, připomínající trávu na hrobě. Vrcholoví sportovci žijí zpravidla v pravidelném tréninkovém a herním rytmu, jejich život je v mnohém svázán příkazy a zákazy. Ri-

tuály jsou pak cestou „zvnitřnění“ řádu. Malé rituály se mohou stát velkou posedlostí a posedlost se stává pověřčivostí. Pro většinu sportovců jsou pak rituály součástí mentální přípravy na sportovní výkon. Vcelku je zřejmé, že vyšší úroveň masové popularity sportu provázaného s diváckou popularitou zvyšuje pravděpodobnost rituálních praktik. Tzv. malé sporty pro rituální praktiky nenabízejí příliš velký prostor.

Ke sportovním rituálům náleží i tzv. rozsvičky nebo zahřívací praktiky či spíše nověji pojmově srozumitelné „rozsvičení“. To mnohdy probíhá ve striktně pevném pořadí, když kolektivní rámec dodává tomuto rituálu větší význam. Nerespektování této praktiky pak může být defetisticky pocítováno jako nesprávný krok, „cesta vedoucí k prohře“. Navíc existují i na půdě sportu tzv. „idiosynkratické rituály“, víceméně vysoce individuální pudové formy zvyklostního obřadu, které nemají ani v nejmenším nic společného s praktickou stránkou přípravy na sportovní utkání. Z formálního hlediska však bývají často velice unikátní, a nelze je tudíž zpravidla pevně třídít či klasifikovat nebo dokonce kvantifikovat.

Sportovci praktikují rituály jako prostředek psychické přípravy na zápas, utkání, hru, výkon. Zmírnění psychické tenze samo o sobě je v tomto kontextu považováno za významný funkční přínos na pohled iracionální praktiky, jakou je sportovní rituál. Rámec přípravy na důležitý sportovní zápas jako důležitou součást obsahuje harmonizaci psychického a fyzického stavu. Sportovec tak nachází pozitivní reálnou vazbu mezi rituálními praktikami a žádoucím výsledkem sportovního zápolení. Přitom touha harmonizovat cestou rituálu všechny důležité složky sportovní přípravy do podoby osobní pohody a odhodlání podat co nejlepší výkon či zvítězit je zpravidla silnější než samotný požadovaný či vytoužený výsledek. K pochopení geneze sportovních rituálů náleží akceptování jejich regulačních funkcí. Bez ohledu na míru jejich iracionality jsou přinejmenším svou funkcí redukce napětí a stresu pro své nositele a tým spíše přínosné než škodlivé, a přispívají tak k týmovému výkonu. Odborná literatura v tomto ohledu zmiňuje zejména bezprostřední rituální praktiky v případě volného hodu při basketbalu. Přitom se ale správně připomíná, že praktiky pozitivní dopad je spojován s pevnou vírou v účinnost rituálních praktik. V této souvislosti se již počátkem osmdesátých let ujal pojem psychologické placebo. Rituály plní svoji funkci, neboť redukují psychologické napětí – a to je zejména ve vrcholovém sportu v kontextu výkonově orientované společnosti nesmírně významný faktor. Přitom lze aktualizovat psychologicky významný poznatek o „vysoce adaptivní povaze předsudků vlivem proměnlivosti vnějšího prostředí“. V osmdesátých letech stále více badatelů přicházelo v rámci diskusí o „ideálním stavu nutném pro maximální výkon“ s oceněním pověřčivých rituálů jako součástí utváření stavu psychické a fyzické relaxace, pocitu kypící energie, ztotožněním se se situací výjimečnosti, plné soustředěnosti na aktuálnost konkrétního výkonu a pocitu nadhledu či kontroly vzhledem k mimořádným situacím. Ideální stav připravenosti k maximálnímu výkonu tak lze přirovnat k časově a prostorově nevázaného stavu.

kdy průběh události probíhá zpomalně, kontrolovatelně, jako výsledek všestranné přípravy vyúsťující v předpokládaný výsledek. Pro trenéry a kouče pak z této skutečnosti vyplývá praktický skrytý důsledek spočívající v uznání potenciálního pozitivního významu rituálů jako formy redukce napětí, trémy, strachu. Má se za to, že trenéři by tedy měli rituální praktiky podporovat či přinejmenším nestát v cestě jejich praktikování.

Scéna sportovních rituálů přirozeně obsahuje i některé fanatické obsedantní praktiky či formy spíše sportovní scény poškozující. V úpolových sportech jde kupř. o úpornou snahu maximálně redukovat váhu v rámci sportovní přípravy či dotýkat se některých částí sportovního oblečení během zápasu a praktiky tak dávat soupeři šanci poziční výhody. Rituál tak sice může omezovat psychickou tenzi, ale zároveň může škodit z hlediska výkonu a výsledku zápasu. V tomto ohledu se pak doporučuje praktikovat takové rituály, které nemají negativní vedlejší účinky a dají se praktikovat za všech okolností. To je jistě výzvou pro zvýšenou pozornost zejména trenérů.

Zájem badatelské fronty o problematiku sportovních rituálů se soustřeďuje zejména na týmové sporty. Musíme být proto velice opatrní při generalizování konkrétních poznatků a respektovat jedinečnost sportovního odvětví, místa a času. Z metodologického hlediska pak nutno věnovat při práci s respondenty zvýšenou pozornost nebezpečí aplikace hypotetických situací.

Za ideální laboratoř výzkumu sportovních rituálů je sociology považována aréna profesionálních ligových soutěží v elitních sportech, jako je fotbal, basketbal či lední hokej. Akcent na hodnotu vítězství, úspěchu je mezi profesionálními sportovci stále zintenzivňován. Výkonově orientovaná společnost adoruje úspěch, možnosti jeho dosažení jsou však silně limitovány. Tým je centrem intenzivní soutěživosti a místem vypjaté herní spolupráce. Soutěživost je zaměřena směrem k soupeřům, „duch týmové spolupráce“ je nadřazen individuálním zájmům, nejistota pozice jedince ve sportovním kolektivu přináší úrodnou půdu pro iracionální formy jednání včetně rituálů. Ty slouží jak zájmům kolektivu s cílem zvítězit, tak snaze udržet si individuální pozici v daném sportovním prostředí „za každou cenu“.

K problematice rituálů se v jistých kontextech váží i specifické projevy „nutkavě neurotického symbolického chování“, jakým jsou gesta politického protestu. Zatátá pěst a záda otočená k vlajce při hymně na počest vítězů tak vyjadřují odpor ke stávajícímu mocenskému aparátu či existujícímu uspořádání etnických vztahů. Sociálně kulturní zakotvenost praktických forem rituálního chování na půdě sportu tedy upozorňuje na širší společenské souvislosti jejich vzniku a fungování.

Bylo řečeno, že rituály profesionálních sportovců zahrnují širokou škálu praktik a z časového hlediska nárokují minuty až několik přesně rozfázovaných hodin. V praxi se setkáváme zejména s rituály:

- iniciačními, např. přijetí nováčka do hokejového týmu oholením jeho hlavy;

- přípravnými – součástí každodenní sportovní přípravy, stravovací stereotypy apod. – posílení sebevědomí, potlačení stresu; někdy jde např. o přesné kopírování všech činností praktikovaných v den vítězného zápasu ve snaze zopakovat sportovní úspěch;
- ochrannými – aplikovanými tam, kde hráči spatřují významný bod soupeření – např. hokejový zvyk poklepávat brankáře před každou herní třetinou.

Součástí sportovních rituálních praktik je i sféra „tabu“, tedy chování, kterého je třeba se vyvarovat: např. vyhýbat se některým konverzačním tématům před zápasem a během něho, házet baseballovou pálkou určitým směrem, držet hokejku na střídačce ve zkřížené poloze apod.

Výklad fenoménu sportovních rituálů rozhodně není snadný. Přitom objasnění jednoho rituálu nemusí přinášet poznání v jiných případech rituální praxe na půdě sportu. Existuje zřejmě celá řada interpretací, závislých na konkrétním případě a na dané formě rituálu. Přitom rituály ve sportu mají nepochybně svůj nezanedbatelný a nezastupitelný význam. V kontextu sportovní interakce fungují jako:

- prostředek koncentrace hráčů na svěřené sportovní úkoly,
- signál pro soupeře – nástroj zastrašování protihráčů a ostatních týmů,
- prostředek vyrovnávání se s vysoce rizikovými a vysoce stresovými situacemi,
- regulátor pevné struktury týmu a prostředek komunikace uvnitř týmu,
- moderátor nejednoznačnosti interpersonálních vztahů a prostředek vazeb na širší týmové zázemí a sportovní veřejnost,
- neškodný nástroj sebevyjádření posilující osobní sebedůvěru a skupinovou soudržnost,
- regulátor individuálních motivací směrem k dosahování skupinových cílů.

Rituální praktiky ve sportu nejen cílí k uvolnění psychického napětí a posilují skupinovou kohezi, ale vytvářejí i bariéru negativních postojů ve smyslu posilování pocitu „cítím se dobře“, „jsem v pohodě“, „jsem schopen zvítězit“. Utváření tohoto pocitu je i součástí solistikovaných tréninkových plánů zejména v tak náročných sportech jako např. triatlon. Je přirozené, že zdroje, formy, frekvence a obecné přijímání sportovních rituálů reflektuje daný sociálně kulturní kontext a významně tak ilustruje povahu mnohavrstevných vztahů sportu a společnosti. Stále silněji se přitom aktualizují i rituály spojené s chováním sportovních (zejména fotbalových) fanoušků.

Řada sportovců ritualizuje téměř každou aktivitu považovanou přímo či zprostředkovaně za důležitou pro dosahování očekávaného výkonu a výsledku. Pokud se v tomto kontextu dosahuje úspěchu, bývají rituální praktiky opakovaně praktikovány, a to i formou vysoce dramatizované podoby s cílem za-

strašit soupeře. Přítom rituál sám o sobě nemůže přispět ke kýženému výsledku, dává však šanci „osvědčit se“ v budoucnosti. Opakovatelnost pak vede k tomu, že jak samotní sportovci, tak jejich trenéři kladou na rituály natolik velký důraz, že je jako faktor „zásadní důležitosti“ zařazují do praktik předcházejících sportovnímu výkonu. Určitá složka potravy, úprava sportovní výzbroje či výstroje, léta opakovaně verbální nebo nonverbální praktiky tak mají zajistit stabilitu výkonu a přízeň výsledku. Kupř. velká postava americko-kanadské hokejové NHL Phil Esposito téměř po dvacet let své zářivé kariéry praktikoval stejné rituály a tím nepochybně utvrzoval své okolí o jejich významu. Je však přirozené, že povaha, frekvence a význam rituálů ve světě sportu se liší jak v kontextu jeho obecné povahy, tak z důvodů osobnosti jeho aktérů.

Oslabovaný vliv a význam náboženství v tzv. postmoderní společnosti mediálních zážitků je v jistém smyslu kompenzován fascinací světem vrcholového sportu s jeho spiritualitou zbožnění obdivovaných hrdinů, dramatem soupeření, adorací výjimečnosti výkonu. Sport s jeho rituály tak v našem kulturním prostředí vyjadřuje jak hodnoty svobody, tak funguje jako prostředek úniku z reality a jeho každodenních problémů. Rituály obecně, a ve světě sportu zvláště, se tak mohou stát součástí duchovního výzbroje postmoderního člověka tím, že nabízejí nové formy a významy v prostředí hodnotové nezakotvenosti, zpochybňování tradice a těkavé nestálosti existence.

Redakci Universitas došlo

Aktualnyje problemy obučeniya ruskomu jazyku VIII. Simona Koryčanková (ed.) Masarykova univerzita v Brně, 2007

Autorizace elektronických transakcí a autentizace dat i uživatelů, V. Matyáš, J. Krhovják a kol. Masarykova univerzita v Brně 2008

Bulletin Centra pedagogického výzkumu PdF MU v Brně 2006. J. Maňák, T. Janík (eds). Masarykova univerzita v Brně, 2007

Bulletin Centra pedagogického výzkumu PdF MU 2007. J. Maňák, T. Janík (eds). Masarykova univerzita v Brně, 2008

Duhový poutník. Skutečná cesta Čaro/časoprostorem. Aktualizace mýtů prostřednictvím výtvarné dílny. M. Mach, L. Fiedlerová. Masarykova univerzita v Brně, 2007

Neolitické osídlení hradiska Kramolína ve středoevropských souvislostech.

Pavel Košťufík. Masarykova univerzita v Brně, 2007

Fyzickogeografický sborník 5. Příspěvky z 24. výroční konference Fyzickogeografické sekce České geografické společnosti. Editor: Vladimír Herber. Masarykova univerzita v Brně, 2007

Konkurenceschopnost podniků. Část I. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Masarykova univerzita v Brně, 2008

Konkurenceschopnost podniků. Část II. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Masarykova univerzita v Brně, 2008

MEFANET report 01. Edukační sborník z 1. celostátní konference lékařských fakult ČR. Editoři: L. Dušek, V. Mihál, S. Štípek, J. Potomková, D. Schwarz, L. Šnajdrová, Č. Štuka. Masarykova univerzita v Brně, 2008

Metodická doporučení pro jazykovou výuku online, Hana Němcová a kolektiv. Masarykova univerzita v Brně, 2007

pokračování na str. 29 →